

Τὴν Μάττη Ἰγκον γνῶρισα πρὶν ἀπὸ πολλὰ χρόνια, σὲ δύσκολες στιγμὲς τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας. Βοήθησε μὲ τὸν τρόπο της καὶ τὴ νηφαλιότητά της στὴν ἀποκατάσταση τῆς ἡρεμίας. Ἐκτοτε μᾶς συνδέει κοινὸς στόχος ποὺ ὁ καθένας τὸν ἐπιδιώκει ἀπὸ τὴ μεριά του.

Ἡ Μάττη ἔδωσε νέο πνευματικὸ περιεχόμενο σ' ἓναν παλιό, αἰωνόβιο, μέρος τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας, ὅταν ἐκεῖνη βρισκόταν στὶς πρῶτες δεκαετίες τοῦ βίου της. Ἐννοῶ τοὺς Ἕλληνες τοῦ Ἐξωτερικοῦ ποὺ ὡς ἄτομα καὶ ὡς κοινότητες, βοήθησαν, κυρίως χρηματικῶς, τὴν ὑπόθεση τῶν ἑλληνικῶν μνημείων. Στὰ παλαιὰ Πρακτικὰ τῆς Ἐταιρείας, τοῦ 19ου αἰῶνα, ἀναφέρονται συχνὰ κατὰ γεωγραφικὴ τάξη. Οἱ σημαντικότερες ομάδες ἦσαν ἡ ἐν Λονδίνῳ ἑλληνικὴ Ἐπιτροπὴ, οἱ ἐν Καλκούττα Ἕλληνες, ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀρχαιολογικὴ ἐπιτροπὴ, οἱ Ἕλληνες τῆς Σερβίας, τοῦ Ἰασίου, τῆς Ὀδησοῦ, τοῦ Μάντσεστερ, ἄλλης μεγάλης πόλης τῆς Βρετανίας ὅπου διέπρεψαν οἱ συμπατριῶτες μας.

Ἡ Μάττη Ἰγκον εἶναι ἡ δημιουργὸς τῆς «Ἑλληνικῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Λονδίνου». Ἡ ἰδέα τῆς δημιουργίας της διατυπώθηκε ἀπὸ τὸν Γεώργιο Μυλωνᾶ καὶ τὸν Κωνσταντῖνο Μπόνη τὸ 1986 κατὰ τὸ ταξίδι τους τότε στὴ Βρετανία. Ἀκολούθησαν πολλὰ καὶ δραματικὰ καὶ μόλις τὸ 1989 ἡ Ἐπιτροπὴ πῆρε τὴ νομικὴ της μορφή καὶ ἄρχισε τὴν ἐπίσημη δράση της.

Τώρα ποὺ τὸ συλλογίζομαι διαπιστώνω πὼς ἡ Ἐπιτροπὴ ἔχει ζωὴ καὶ συνεχῆ δράση ἐνὸς τετάρτου τοῦ αἰῶνα. Ὅσοι τὴν παρακολογήσαμε ἀπὸ τὴν ἀρχὴ μεγαλώσαμε λιγάκι, κι ἐκεῖνη, ἡ Ἐπιτροπὴ, πέρασε τὴν παιδικὴ της ἡλικία καὶ ἐνήλικη πλέον ἀλλὰ πάντοτε πολὺ νέα καὶ ἀκμαία, ἔχει ἀναπτύξει τὴν εὐεργετικὴ δράση της γιὰ τὴν ὁποία τῆς ὀφείλεται εὐγνωμοσύνη ἐκ μέρους τῶν Ἑλλήνων.

Ἴσως διερωτηθεῖ κανεὶς· γιατί μὲ τόσους Ἕλληνες στὸ Ἐξωτερικό, διάσημους ἐπιστήμονες, πλούσιους ἢ πάμπλουτους ἐπιχειρηματίες, πολιτικούς, δὲν ἔχει δημιουργηθεῖ καὶ δὲν ὑπάρχει ἄλλοῦ παρὰ μόνο στὸ Λονδίνο μιὰ τέτοια Ἐπιτροπὴ ποὺ νὰ συμβάλλει στὴ βελτίωση τῶν πνευματικῶν καὶ ἐπιστημονικῶν πραγμάτων τῆς Ἑλλάδας. Οἱ ἐξηγήσεις μπορεῖ νὰ εἶναι πολλές, ἡ εὐκολότερη εἶναι ἡ ἀδιαφορία. Μερικοὶ ἴσως θυμηθοῦν τὸν τόπο τους ὅταν γεράσουν. Τότε ἐπιστρέφουν χωρὶς ὅμως νὰ ἔχουν ἀνταποδώσει τὰ τροφεῖα. Ἡ Μάττη Ἰγκον ἀνήκει σὲ μιὰ ἄλλη γενιὰ Ἑλλήνων ποὺ σχεδὸν ἔχει ἐκλείψει. Ἐννοῶ κυρίως τοὺς Χιῶτες ἐπιχειρηματίες, ἐφοπλιστές, λόγιους, πλούσιους ἢ ὄχι. Σᾶς θυμίζω τὸν Κοραῖ, τοὺς Ἀργέντηδες, τοὺς Ροδοκανάκηδες καὶ τὴν πνευματικὴ τους παράδοση. Ἡ Κορνηλία Ροδοκανάκη τὸ 1822 πουλήθηκε σκλάβα σὲ Τοῦρκο τῆς Σμύρνης καὶ πῆρε τὸ ὄνομα Αἰσέ· ἐξαγοράστηκε καὶ ἔγινε ἡ μάννα, ποιοῦ ἄλλου, τοῦ Ἐμμανουὴλ Ροῖδη. Μὰ δὲν σταμάτησε ἡ γενιὰ τῶν φωτισμένων Χίων νὰ ὑπάρχει καὶ νὰ ἀκμάζει· θυμηθεῖτε τὸν Ἀνδρέα Συγγρὸ μαθητὴ τοῦ Θεοφίλου Καίρη καὶ τὴ σημερινὴ μας φίλη Ματρώνα Ξυλᾶ ἢ ὅπως εἶναι τὸ σωστὸ σήμερα Μάττη Ἰγκον.

Κατὰ τὴ συνήθεια τῶν Ἀρχαίων θὰ μιλήσω καὶ γιὰ γενεαλογία καὶ περιορίζομαι στοὺς γονεῖς τῆς Μάττη, τὸν πατέρα Μιχαὴλ Μάρκου Ξυλᾶ πρωτοπόρο στὰ θέματα τοῦ Ναυτικοῦ Δικαίου μὲ ἔδρα πρώτη τὸν Πειραιᾶ καὶ τὴ μητέρα της Σταματία φιλόλογο, συμφοιτήτρια στὰ χρόνια τοῦ Μεσοπόλεμου τοῦ Νικολάου Πλάτωνος, μέλος τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας. Ἡ οἰκογένεια ἔχει σήμερα τρία πρόσωπα ἀνάμεσα στοὺς ἐταίρους της καὶ τὰ παλιότερα χρόνια περισσότερα. Στὸς γονεῖς τῆς Μάττη ὀφείλεται τὸ « Ὀμήρειο πνευματικὸ κέντρο » στὰ Καρδάμυλα ποὺ στολίζει τὸ νησι παράλληλα μὲ τὴ Βιβλιοθήκη Κοραῆ. Ἐδῶ θυμίζω πὼς ἡ Μάττη ἔχει ἀναλάβει τὴ συντήρηση πολυτίμων βιβλίων τῆς βιβλιοθήκης, δώρου τοῦ Μεγάλου Ναπολέοντος στὸν Κοραῆ. Θυμᾶστε ὅτι ὁ Κοραῆς εἶχε ἐκδόσει Στράβωνα μὲ ἐντολὴ τοῦ Ναπολέοντος.

Ἡ Μάττη, μαθήτρια τῆς Μαρασλείου καὶ τοῦ δευτέρου γυμνασίου θηλέων Ἀθηνῶν βρέθηκε τὸ 1947 στὴ Βρετανία ὅπου μετέφερε τὴν ἔδρα τῆς ναυτικῆς ἐπιχείρησής του ὁ πατέρας της. Ἡ Μάττη συνέχισε τὶς σπουδές της στὸ πανεπιστήμιο τοῦ Λονδίνου μὲ ἀνθρωπιστικὰ γράμματα. Ἔτσι μπορεῖ νὰ ὑπηρετεῖ δύο θεοὺς, τὸν Ποσειδῶνα καὶ τὴν Ἀθηνᾶ. Τὸν πρῶτο ἀπὸ οἰκογενειακὴ παράδοση, τὴ δεύτερη ἀπὸ προαίρεση καὶ ἀπὸ τὶς χιώτικες καταβολές της. Δημιουργώντας τὴν Ἐπιτροπὴ τοῦ Λονδίνου ἡ Μάττη στόχευσε ὄχι τόσο στὰ πράγματα ὅσο στὰ πρόσωπα. Ἐδῶσε τὴ δυνατότητα σὲ νέους Ἑλληνες φιλομαθεῖς καὶ φιλοπρόοδους νὰ σπουδάσουν, νὰ ἀναπτυχθοῦν καὶ νὰ ἐνισχύσουν τὴν ἑλληνικὴ ἀρχαιολογικὴ ἐπιστήμη. Ταυτόχρονα ὡς δεύτερη μέριμνά της ἔθεσε τὴν προβολὴ τῆς Ἑλλάδας, τὴν προβολὴ τῶν μνημείων καὶ τῶν Ἑλλήνων ἀρχαιολόγων. Πόσοι, προσκαλεσμένοι τῆς Ἑλληνικῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐπιτροπῆς, δὲν μίλησαν στὸ Κέντρο Ἑλληνικῶν Σπουδῶν τοῦ King's College τοῦ Λονδίνου γιὰ τὶς ἀνασκαφές τους, τὶς μελέτες τους καὶ τὰ πορίσματά τους, καλύπτοντας ὅλη τὴ ἑλληνικὴ ἀρχαιολογία καὶ τέχνη, ἀπὸ τὰ νεολιθικὰ χρόνια ἕως τὸ Δεσποτάτο τῆς Ἡπείρου.

Ἀλλὰ ξαναθυμίζω στὸν κύριο στόχο τῆς Μάττη, τὴν ἐνίσχυση τῶν νέων μὲ ὑποτροφίες γιὰ ἀνώτερες προχωρημένες σπουδές ἑλληνικῆς ἀρχαιολογίας, ὑποτροφίες ποὺ ἀνανεώνονται καὶ καλύπτουν ὅλο τὸ ἱστορικὸ παρελθόν μας. Οἱ σπουδές γίνονται στὴ Βρετανία, συνεχίζοντας ἔτσι μιὰ παράδοση ποὺ ἄρχισε νὰ δημιουργεῖται εὐθὺς μετὰ τὸν πόλεμο, μὲ τοὺς τότε νέους ἀρχαιολόγους Ἀλέξανδρο Καμπίτογλου, Βαρβάρα Φιλιππάκη, Βάσω Καλλιπολίτη, Μανώλη Ἀνδρόνικο, ὅλοι μαθητὲς τοῦ Beazley ποὺ διακρίθηκαν καὶ διέπρεψαν ὡς μέλη τῆς Ὑπηρεσίας καὶ ὡς καθηγητὲς σὲ πανεπιστήμια.

Πρέπει νὰ τονίσω ἰδιαίτερα ἓνα σημεῖο. Ἀπὸ τὶς ὑποτροφίες ποὺ δίδονται κάθε χρόνο τακτικά, ὀρισμένες εἶναι προσωπικὲς τῆς Μάττη, δηλαδὴ καλύπτει τὴ δαπάνη, τὸ ποσὸν τῶν ὑποτροφιῶν ἐξ ἰδίων. Καὶ σ' αὐτὸ συνεχίζει τὴν παλιὰ χιώτικη παράδοση ποὺ πηγαίνει πίσω ἀπὸ τὰ χρόνια τοῦ Κοραῆ.

Εἶναι πλῆθος οἱ ὑπότροφοι τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπιτροπῆς καὶ τῆς Μάττη ποὺ ὀλοκλήρωσαν μὲ ἐπιτυχία τὶς σπουδές τους. Ἄλλοι γύρισαν στὴν πατρίδα ἄλλοι ἔμειναν

έξω, όλοι όμως προσφέρουν στην κοινή υπόθεση, την πρόοδο της επιστήμης, ιδιαίτερα τώρα όπου τον τόπο μας τον καλύπτει δικαιολογημένα ή άθυμία, ή αυτοεγκατάλειψη και ή παραδοχή της όπισθοδρόμησης, γιατί τὰ πράγματα τὰ όρίζει ή τέταρτη κατά σειράν αυτοκρατορία, ή ευρωπαϊκή, στην οποία θεληματικά αλλά άσκεπτα ένταχθήκαμε.

Νομίζω, χωρίς όμως να είμαι έντελώς βέβαιος, ότι όλοι σας έδω απόψε ταυτίζετε την Μάττη Έγκον μόνο με την Έλληνική Αρχαιολογική Έπιτροπή του Λονδίνου και με τὸ μεγάλο έργο που έχει έπιτελέσει έδω και 25 χρόνια στηρίζοντας την έπιστημονική μελέτη των μνημείων της Ελλάδας και του ιστορικού της παρελθόντος με τις ύποτροφίες σε άξιους νέους και με την προβολή της χώρας μας σε πολιτικούς και έπιστημονικούς κύκλους.

Υπάρχουν και άλλες πλευρές της δράσης της γνωστές σε στενούς κύκλους, πιὸ έρμητικούς από τον δικό μας τον αρχαιολογικό. Θα θυμίσω την έτήσια όμιλία Ράνσιμαν στη μνήμη του Βρετανού ιστορικού, τὸ Διεθνές Ίδρυμα Ψυχιατρικών Έρευνών στην Όξφόρδη, τις ύποτροφίες Ναυτικών Σπουδών στη μνήμη του πατέρα της, την ένίσχυση μουσικών σπουδών και έκδηλώσεων, τις εκδόσεις βιβλίων, την όργάνωση συνεδρίων. Θα σταθώ και στην ένίσχυση από μέρος της της Αρχαιολογικής Έταιρείας που γίνεται με διακριτικότητα και με σταθερότητα δείχνοντας έτσι ότι δεν ξεχνά την μητέρα της αρχαιολογίας στην Ελλάδα και ότι την παρακολουθεί, πιστή φίλη και έταϊρος από τὸ 1985, τριάντα όλόκληρα χρόνια με τον σύζυγό της Nicholas Egon. Για όλα όσα συνοπτικά μνημόνευσα υπήρξε άναγνώριση έκ μέρος του Έλληνικού Κράτους. Την τίμησε με τον Χρυσό Σταυρό του Τάγματος της Εὐποιίας

Στη Μάττη χρωστάμε και άλλα πράγματα έθνικῆς και έπιστημονικῆς σημασίας που δεν γίνονταν. Βρέθηκε εκείνη όμως και τὰ πραγματοποίησε. Θα μνημονεύσω μόνο ένα, την πολύτομη έκδοση των *Ατάκτων* του Κοραή που έγινε δυνατή χάρη στη γενναιοδωρία της, τῆ φιλοπατρία της και την αίσθηση της εκπλήρωσης του χρέους πρὸς εκείνους που δημιούργησαν την αναπαλλοτρίωτη πνευματική περιουσία του έλληνικού Γένους. Δεν ανήκει σε όλους τὸ προνόμιο να συνδέουν τὸ όνομά τους με τον μεγάλο πρόδρομο της έλληνικῆς έλευθερίας, τον Αδαμάντιο Κοραή.

Θα ήθελα να συνεχίσω αλλά είμαι ύποχρεωμένος να χρησιμοποιήσω μόνον όσο χρόνο μου όρίστηκε. Θα τερματίσω τὸ λόγο μου έπαναλαμβάνοντας τὰ λόγια του Χιώτη σοφού, που τὰ βρίσκω στον πρώτο ήμίτομο του πέμπτου τόμου της νέας έκδοσης των *Ατάκτων* που μάς χάρισε ή Μάττη: « Είς τους φρονίμους οί υπέρογοι έπαινοι δεν είναι βέβαια άρεστοί».